

WIE WAS SALOMON KUSIEL?

Wim van Stiphout
Schiebroek

Salomon Kusiel, geboren 22 juni 1866, overleden 20 juni 1940.

Zo staat het op zijn grafsteen op de Algemene Begraafplaats aan de Ringdijk in Schiebroek. Vanaf de straat is deze steen goed te zien.

Door zijn voornaam is wellicht bij veel Schiebroekenaren ten onrechte de indruk ontstaan, dat de begraafplaats een Joodse begraafplaats is.

In september 2011 bezocht ik op de Open Monumentendag het baarhuisje op de Algemene Begraafplaats aan de Ringdijk in Rotterdam Schiebroek. Daar viel m'n oog op een grafsteen waarop de naam Salomon Kusiel stond. Enigszins nieuwsgierig zocht ik naar die naam op internet en kwam toen al snel bij de website www.alemannia-judaica.de/ludwigsburgsynagoge.html; een zeer verzorgde site van de Joodse gemeenschap in Ludwigsburg, dichtbij Stuttgart. Ook trof ik nog een andere site aan: www.stolpersteine-ludwigsburg.de/page1/page11.html. Op deze laatste site verraste me de zin 'Am 20. Juni 1940 wurde er durch Nazis im KZ Schriebroek ermordet.' Zo ook de tekst op de Stolperstein voor Salomon Kusiel: 'Interniert KZ Schriebroek'. Hierdoor argwanend geworden ging ik met enige schroom verder zoeken om toch vooral, bij alle verschrikkingen die tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben plaats gevonden, juiste informatie over hem te achterhalen. Ik kreeg twijfels bij de woorden 'KZ Schriebroek', omdat ik al ruim 25 jaar in Schiebroek woon, maar nog nooit van een concentratiekamp Schiebroek gehoord heb.

Gaandeweg raakte ik door onderzoek in enkele archieven ervan overtuigd, dat de gegevens rond het overlijden van Salomon Kusiel niet juist zouden zijn.

Salomon Kusiel is geboren op 22 juni 1866 in Duitsland te Hochberg bij Würzburg. Hij is gehuwd op 6 juli 1892 te Ichenhausen, dichtbij Ulm, met Fanny Gutmann, geboren op 5 januari 1869 te Ichenhausen. Woonachtig in Hochberg kreeg het echtpaar drie kinderen: Alice, Pep(p)i en Si(e)gfried. Enige jaren erna zijn ze in Ludwigsburg, bij Stuttgart, gaan wonen. Salomon had vanaf 1905 in Ludwigsburg een paardenhandel, waarmee hij leverde aan boeren en aan het leger. Van 1928 tot 1933 woonde hij met zijn gezin op Seestraße 49. Het huis in de Seestraße is versierd met een paardenkop-sculptuur. In 1933 moest hij zijn paardenhandel stoppen op last van de nazi's. Daarna heeft hij nog een paar jaar elders in Ludwigsburg gewoond.

In januari 1939 vertrokken (vluchtten) Salomon en zijn vrouw Fanny vanuit Duitsland naar Nederland, naar Schiebroek. Schiebroek was toen nog een zelfstandig dorp ten noorden van Rotterdam. Per 1 augustus 1941 werd het een wijk van Rotterdam (geannexeerd).

Grafsteen Salomon Kusiel (foto: Guido van Stiphout)

Vast staat, dat het echtpaar per 1 december 1939 geregistreerd stond als woonachtig op de Adrianalaan (vooraan), in Schiebroek, in het huis van hun zoon Siegfried. Deze was al in de jaren twintig in Nederland komen wonen, in Amsterdam. Daar was hij in 1929 getrouwd. In november 1931, toen hij in Rotterdam werkzaam was als chef of directeur van een schoenenmagazijn van het merk Salamander, kocht hij een nieuwbouwhuis op de Adrianalaan in Schiebroek en is daar met zijn vrouw gaan wonen, formeel tot februari 1943.

Salomon Kusiel is op 20 juni 1940 in Schiebroek overleden, bijna 74 jaar oud. Hij werd begraven op de Algemene Begraafplaats, Ringdijk 43 te Schiebroek. Zijn grafsteen staat daar dus nog (2012). Ik heb geen enkele aanwijzing gevonden, dat hij vermoord zou zijn. Op de overlijdensacte, Schiebroek 1940-38, staat slechts zijn overlijden vermeld op 20 juni 1940 om 7.00 uur 's avonds. Verder staan er geen bijzonderheden op. Een concentratiekamp is er nooit geweest in Schiebroek. De jodenvervolgingen begonnen in Rotterdam pas in de loop van 1942. Er rest m.i. geen andere conclusie dan dat hij naar alle waarschijnlijkheid een natuurlijke dood is gestorven.

Stolpersteine voor Salomon Kusiel en Fanny Gutmann voor hun huis aan de Seestraße 49 in Ludwigsburg

Fanny Gutmann, zijn weduwe, is later, op 7 maart 1941, uit Schiebroek Adrianalaan uitgeschreven en verhuisd naar Edam, Noord-Holland. In Edam is ze bij kennissen uit Ludwigsburg gaan wonen, bij de familie Salomon en Julie Kaufmann. Daar stond ze geregistreerd in maart 1942 als woonachtig op de Voorhaven, Edam. Vandaar is ze in mei 1943 [mogelijk via Kamp Vught] naar Westerbork weggevoerd. En vanuit Westerbork naar Sobibor. Haar naam komt voor op de deportatielijst van 11 mei 1943. Kort na aankomst is ze daar op 14 mei 1943 omgekomen (vermoord). De drie kinderen van het echtpaar hebben de oorlog overleefd.

Note: dit verhaal is eerder gepubliceerd in het blad "Tussen Wilgenplas en Rotte" van de Vereniging Stedebouwkundig Wijkbehoud in november 2012.